

tampere pättiniemenpuisto

Pättiniemenpuiston
arkeologinen koekaivaus
ja valvonta 2010

Ulla Tupala
Pirkanmaan maakuntamuseo
Kulttuuriympäristöyksikkö
2010

TAMPERE,
PÄTTINIEMENPUISTO/PISPAN KIVIKAUTINEN ASUINPAIKKA

Arkeologinen valvonta ja koekaivaus 2010

Ulla Tupala
Pirkanmaan maakuntamuseo
Kulttuuriympäristöyksikkö
13.9.2010

SISÄLLYSLUETTELO

1. Johdanto	3
2. Tutkimusalueen maankäyttö ja aiemmat tutkimukset	3
3. Tutkimukset vuonna 2010-09-13	4
3.1. Alue A ja koekuopat	6
3.2. Alue B	20
3.3. Alue C	21
4. Loppupäätelmät	21
Lähteet	22
Luettelo mustavalkonegatiiveistä	23
Löytöluettelo (poistettu) s. 25-26	25

TAMPERE, PÄTTINIEMENPUISTO/PISPAN KIVIKAUTINEN ASUINPAIKKA

Arkeologinen valvonta ja koekaivaus 2010

Kunta	Tampere
Vanha kunta	Pirkkala
Kylä	Pispala/Hyhky
Kohdenimi	Pättiniemenpuisto/Pispa
Tilan nimi	Hyhkyn puistot
Rn:o	837-207-9903-0
Maanomistaja	Tampereen kaupunki
Muinaisjäännöstunnus	837 010 001
Inventointinumero	1
MJ-tyyppi	asuinpaikat
Ajoitus	kivikautinen
Rauhoitusluokka	2
Lukumäärä	1
Peruskarttanumero	2123 09
Peruskartan nimi	Tampere
X1-koordinaatti	6822 041
Y1-koordinaatti	2483 996
Z1-koordinaatti	0090
Z2-koordinaatti	0095
MI-tiivistelmä	Asuinpaikkaa on vielä jäljellä hiekkapohjaisella entisellä peltoalueella. Kohde on rakentamisen ympäröimää ja osittain tuhoamaa
Aiemmat tiedot	Inv. Erä-Esko 1948, inv. Rätty 1971-1972, tarkastus Heikkurinen-Montell 1993, inv. Nurminen & Rajala 1994, inv. Adel 2008
Aiemmat löydöt	KM 2147:8, HM 160, HM 569:10-11, KM 11971: 1-2, KM 18812:1-5
Löydöt	KM 38264:1-15

Mustavalkonegatiivit	145936:1-36
Digitaalikuvat	Kyy 39:1-23, (kertomuksen kuvituksena 18 kpl)
Kartat	2 kpl
Liitteet	Ilmakuvat vuosilta 1946,1966, 1995, 2006 ja valokuvaliite

1. Johdanto

Pättiniemen puisto sijaitsee Tampereen Pispan kivikautisen asuinpaikan alueella Ala-Pispalan kaupunginosassa (kartta 1). Pättiniemen puiston leikkivälineiden uudistaminen tuli ajankohtaiseksi vuonna 2010. Osittain vanhentuneet ja rikkimenneet leikkivälineet piti vaihtaa uusiin, EU-standardit täyttäviin välineisiin. Leikkivälineet oli sijoitettu puistoon vuonna 1995. Tuolloin Museovirasto antoi lausunnon, jossa se vapautti kohteen rauhoituksesta vuonna 1994 tehtyjen koekaivausten perusteella (Diar. nro 87/304/1995). Vuonna 1999 Museovirasto antoi uuden lausunnon Tampereen museon kohteessa tekemien tutkimusten perusteella. Tässä lausunnossa (Diar. nro 172/301/1999) Museovirasto ilmoittaa Tampereen kaupungille, että Pispan kivikautinen asuinpaikka ei ole täysin tuhoutunut ja näin ollen se on muinaismuistolain rauhoittama kiinteä muinaisjäänös.

Vuonna 2010 uuden puistosuunnitelman mukaan puistoon vaihdettiin uudet leikkivälineet ja valaisinylväät sekä osa vanhoista istutuksista vaihdettiin uusiin. Tämän johdosta Pirkanmaan maakuntamuseo teki 14.-21.5. 2010 arkeologisen valvontatutkimuksen ja koekaivauksen Tampereen Hyhkyn kylän Pättiniemenpuiston alueella. Tutkimuksen kenttätyöjohtajana toimi FM Ulla Tupala ja tutkimusapulaisena fil.yo Heta Lähdesmäki.

Tutkimus dokumentoitiin mustavalkofilmille ja digikuvilla. Mustavalkonegatiivit (145936:1-36) on luetteloitu Museoviraston arkeologian osaston kokoelmiin. Osa mustavalkonegatiiveista (145936:26-29) on kuvattu historiallisen rakennuksen tarkastuksen yhteydessä (Tupala 2010). Ne ovat luetteloitu tämän raportin yhteyteen, koska negatiiveja ei haluttu leikellä. Digikuvia on käytetty tämän raportin kuvituksena, ja osa digikuvista (KYY 39: 1-23) on tallennettu sähköisessä muodossa Pirkanmaan maakuntamuseon kulttuuriympäristöyksikköön (*museosiiri.tampere*). Kaivauskarttojen pohjakarttana on käytetty Tampereen kaupungin Infratuotannon tuottamaa puistosuunnitelmakarttaa. Kiinnostavana apuna ovat olleet myös vanhat ilmakuvat vuosilta 1946, 1956, 1966 ja 1995.

Tutkimusapulainen Heta Lähdesmäki puhdisti ja kuvasi löydöt, tallensi digikuvat museosiiriin, haki sopivat ilmakuvat sekä valmisti lopulliset kartat. Hän myös kuvasi resentit löydöt ja teki niistä kuvaliitteen.

Pättiniemenpuiston arkeologisen valvonnan ja koekaivauksen yhteydessä tehtiin historiallisen ajan rakennuksen jäänteiden tarkastus Pättiniemenpuiston pohjoisreunalla (Tarkastuskertomus Tupala 2010)

Tutkimuksen rahoitti Tampereen kaupunki, kaupunkiympäristön kehittäminen. Kustannukset olivat noin 5300 euroa.

2. Tutkimusalueen maankäyttö ja aiemmat tutkimukset

Pättiniemenpuiston alue on osa kivikautista Pispan asuinpaikkaa ja sijaitsee historiallisen Pispan, myöhemmin Pispalan kylän tontin läheisyydessä. Tutkimuskohde sijaitsee Hyhkyn kylässä. Pispala on yksi kivikautisista asuinpaikoista Tampereella ja alueella arvellaan olleen asutusta suomusjärvenkulttuurin ajalta lähtien (Salo 1988, 63). Alueelta on löytynyt keihäänkärjen teelmä ja kivilaji-iskos ja kvartsi-iskoksia (Salo 1988, 142). Pispan asuinpaikalta on löytynyt myös hajalöytönä hiekkakivityypin reikäkivi kampakeraamiselta ajalta (Salo 1988, 66-67).

Välittömästi Pispän asuinpaikan itäpuolella on sijainnut historiallisella ajalla Pispän talo ja mahdollisesti varhaiskeskiajalta lähtien kylä (Salo 1988, 142; Adel 2008, 12), joka on myös muinaismuistolaililla rauhoitettu. Pättiniemenpuiston suunnitellut muutokset eivät sijoitu varsinaisesti Pispän kylän alueelle. Pättiniemenpuiston alue on mahdollisesti ollut peltona.

Myöhempi maanrakentaminen ja maankäyttö alueella, esimerkiksi uittotunnelin rakentaminen 1960-luvulla on osittain tuhonnut Pispän kivikautista asuinpaikkaa sekä kylän aluetta (Pirkanmaan kiinteät muinaisjäännökset osa II 2005, 214).

Pispän kivikautisella asuinpaikalla on tehty aiemmin seuraavia arkeologisia tutkimuksia. Aarne Erä-Esko suoritti alueella inventoinnin vuonna 1949. Inventointeja ovat myös tehneet Jouko Rätty vuonna 1971 ja Teija Nurminen vuonna 1994. Tarkastuksen alueella on suorittanut Tuula Heikkurinen-Montell vuonna 1993 (Pirkanmaan kiinteät muinaisjäännökset osa II 2005, 214). Vuonna 2008 suoritettussa inventoinnissa tarkastettiin myös Pispalan kylän alue sekä Provastin pihan alue (Adel 2008, 12-14, 110-111). Pispän asuinpaikan lähistöllä on myös tehty arkeologisia löytöjä. Vuonna 2008 tehdyssä inventoinnissa tarkastettiin myös Pispalan torin alue, joka sijaitsee Pispän kivikautisen asuinpaikan läheisyydessä (Adel 2008, 22).

3. Tutkimukset vuonna 2010

Pättiniemenpuiston tutkittava alue jaettiin mielivaltaisesti kolmeen alueeseen (alueet A-C, kartta 2). Alue A oli lähinnä tärkein tutkimuskohde (kuva 1). Tälle alueelle tulivat uudet leikkivälineet ja tälle alueelle tehtiin koekuopat. Alue B oli puiston pohjoisreunan alue, josta vain poistettiin vanhat leikkivälineet. Alue C:n kohdalta poistettiin betoninen keinunperusta ja tasapainolauta. Tasapainolauta siirrettiin uusien leikkivälineiden yhteyteen silloin, kun uudet leikkivälineet asetettiin paikoilleen. Tasapainolaudan perustus oli vain 45 cm syvyinen, tämän siirtoa ei valvottu.

Ensimmäinen kenttätöypäivä oli perjantai 14.5. 2010. Tuolloin otettiin kuvia ja kaivettiin kahta koekuoppaa (koekuopat 1 ja 2). Viikonlopun aikana vanhat leikkivälineet oli poistettu Tampereen kaupungin toimesta. Leikkivälineet oli poistettu siististi. Ne oli nostettu vain ylös, joten suuria kuoppia ei niiden jäljiltä ollut. Maanantaina kaivinkone tuli avuksi ja kaupungin mittamiehet Jari Kivioja ja Lauri Puurtinen (Tampereen kaupunki/infratuotanto/suunnittelupalvelut/paikkatietotekniikka) kävivät mittaamassa ja merkitsemässä spraymaalilla maahan uusien leikkivälineiden sijainnit. Nämä merkit autoivat huomattavasti koekuoppien suunnittelussa ja niiden sijoittamisessa kartalle. Samat mittamiehet mittasivat nopeasti ja tarkasti puiston pohjoisreunassa todetun rakennuksen jäännöksen.

Arkeologisen valvonnan ja koekuoppien teon aikana ei paikalle laitettu uusia leikkivälineitä. Kaivinkone oli apuna alueen tarkastamisessa – osa koekuopista tehtiin kaivinkoneella, osa käsin. Kaivinkoneella tehtiin valmiiksi puun istutuskuoppa (koekuoppa 3). Istutuskuoppa täytettiin mullalla ja puu tuotiin paikalle myöhemmin. Samoin muut istutukset, kaikkien leikkivälineiden ja uusien valaisimien asennus tehtiin jälkikäteen.

Kuva 1. Pättiniemen leikkipuisto, alue A ennen leikkivälineiden poistoa. Kuvaussuunta SE.

Kuva 2. Aluetta A leikkivälineet poistettuna. Kuvaussuunta S.

3.1. Alue A ja koekuopat

Alueelle A keskitettiin uudet leikkivälineet ja tämä alue oli tärkein tutkimuskohta (kuvat 1-2). Uusien leikkivälineiden ja istutusten kohdille tehtiin koekuoppia käsin (koekuopat 1-2, 8-11) ja kaivinkoneella (koekuopat 3-7) (kartta 2). Kaivettuja maita ei seulottu. Kaivinkoneella kaivettiin ohuissa kerroksissa ja käytiin pintapuolisesti kaivetut maat läpi. Käsin kaivetut kuopat kaivettiin tarkemmin lastalla. Näitäkään maita ei seulottu, koska kaivaus lastan avulla oli riittävän tarkkaa. Löydöt otettiin talteen löytöyksiköittäin. Resenttejä löytöjä tuli esiin runsaasti. Ne otettiin lähes kaikki talteen, puhdistettiin alustavasti sekä laskettiin ja punnittiin, mutta niitä ei säästetty. Osasta näistä Heta Lähdesmäki otti kuvia ja valmisti kuvaliitteen raportin loppuun.

Koekuoppa 1, 50x50 cm

Turvekerros noin 5 cm

Vaalea täytemaahiekka 10-14 cm

Vanha peltokerros 12-18 cm

Täytehiekan alla oli tummempaa maata eli vanha peltokerros, josta löytyi lasia, fajanssia, rautanauvoja ja rautaesine. Koekuopasta löytyi kaksi pientä palaneen luun palasta (KM38264: 5). Peltokerroksessa oli jonkin verran myös tiiltä ja vähän hiiltä. Peltokerroksen alla oli puhdas, hiekkainen pohjamaa.

Resentit löydöt: tasolasia ja astialasia 6 kpl, 5,6 g; fajanssia 4 kpl, 1,5 g; rautanauvoja 3 kpl, 7,4 g; rautaesine 1 kpl, 70,1 g; tiiltä 1 kpl, 7,4 g; liitua(?) 1 kpl, 0,4 g.

Kuva 3. Koekuopan 1 pohja (35-40 cm). Kuvaussuunta E.

Koekuoppa 2, 50x50 cm

Turvekerros noin 5 cm

Vaalea täytemaahiekka 5 cm

Vanha peltokerros 15-20 cm

Turpeen alla oli kaksi pientä tiilen palasta ja rautanaulan pala. Peltokerroksessa noin 10 ja 13 cm syvyydestä löytyi kaksi palaa palanutta luuta (KM 38264: 6). Kuopasta löytyi runsaiden resenttien löytöjen (palamatonta luuta, lasia, fajanssia, rautanauvoja ja –esineitä sekä tiiltä) lisäksi kivilaji-iskos (KM 38264: 1) ja kuonan palasia (KM 38264: 13,14). Peltokerroksessa oli myös melko paljon hiiltä. Peltokerroksen alareunasta otettiin talteen hiilinäyte (KM 38264: 15).

Noin 22 cm syvyydessä oli pieniä keskittymiä savea (maanparannussavea?). Kuopasta löytyi myös muovin paloja, nahkahanskan pala ja betonin paloja.

Resentit löydöt: palamatonta luuta 8 kpl, 24,8 g; tasolasia ja astialasia 18 kpl, 21,4 g; fajanssia 8 kpl, 7,1 g; rautanauvoja 3 kpl, 6,0 g; rautaesineitä 6 kpl, 242,9 g; tiiltä 22 kpl, 21,5 g.

Kuva 4. Koekuopan 2 pohja (30-40 cm). Kuvaussuunta E.

Koekuoppa 3, kaivinkoneella kaivettu noin 170x170 cm

Turvekerros noin 5 cm

Vaalea täytemaahiekka 5-10 cm

Vanha peltokerros 15-20 cm

Koekuoppa 3 kaivettiin kaivinkoneella puun istutuskuopaksi. Kuoppa täytettiin istutusta varten mullalla. Kuopasta löytyi runsaasti resenttejä löytöjä. Suurempia rautaesineitä (kuva 5) ei otettu talteen. Tästäkin kuopasta löydettiin kaksi pientä palaneen luun palasta (KM 38264: 7).

Resentit löydöt: tasolasia ja astialasia 30 kpl, 141,2 g; fajanssia 26 kpl, 26,9 g; rautanauvoja 7 kpl, 37,5 g; tiiltä 1 kpl, 0,7 g; hiiltä(?) 2 kpl, 0,9 g.

Kuva 5. Koekuopan 3 esineistöä.

Kuva 5. Koekuoppa 3. Kuvaussuunta SW.

Koekuoppa 4, kaivinkoneella kaivettu noin 160x300 cm

Turvekerros -

Vaalea täytemaahiekka 20-30 cm (päällä oli hiekkalaatikko)

Vanha peltokerros 15-20 cm

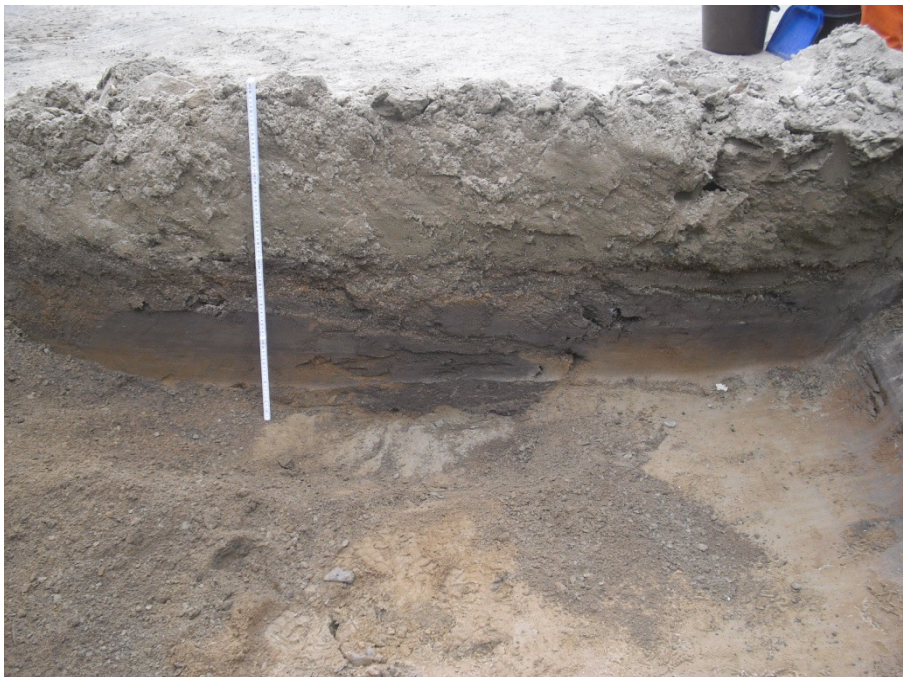
Kaivinkoneen avulla tarkastettiin uuden monitoimitelineen kohta. Vanhasta peltokerroksesta löytyi palaneen luun siru (KM 38264: 8). Peltokerroksessa näkyi syvämpi, noin 30-40 cm, tumman maan kuoppa N-profiilissa (kuva 6). Tummempi kuoppa, noin 30 cm, oli myös S-profiilissa (kuva 7). Nämä vaikuttivat ensin pelto-ojalta, resentejä löytöjä ja hiiltä oli kuopan pohjalta asti. Kuopanteet olivat kuitenkin erilliset.

Resentit löydöt: palamatonta luuta 5 kpl, 1,2 g; tasolasia ja astialasia 15 kpl, 23,4 g; fajanssia 8 kpl, 10,6 g; rautaesine 1 kpl, 2,2 g; tiiltä 11 kpl, 15,8 g.

Kuva 6. Koekuoppa 4, pinnalla hiekkalaatikkohiekkaa. Kuvaussuunta S.

Kuva 7. Koekuoppa 4, pinnalla hiekkalaatikkohiekkaa. Kuvaussuunta N.

Koekuoppa 5, kaivinkoneella kaivettu noin 160 x 100

Turvekerros -

Kulkuväyläsora ja vaalea täytemaahiekka noin 20 cm

Vanha peltokerros -

Koekuoppa 5 kaivettiin kaivinkoneella kulkuväylän kohdalle. Kohdassa oli soraa ja hiekkaa. Alue oli vahvasti tallautunutta ja pintamaakerros oli ohut. Kuopassa ei näkynyt tummaa peltokerrosta eikä löytöjä. Kuopasta ei otettu kuvia, vaan se tasattiin umpeen saman tien.

Koekuoppa 6, kaivinkoneella kaivettu noin 70 x 160 cm

Turvekerros 5 cm

Vaalea täytemaahiekka 8-10 cm

Vanha peltokerros 10-50 cm

Kaivinkone poisti koekuopasta turpeen ja täytemaahiekkaa. Kuoppa kaivettiin loppuun lastalla. Täytemaahiekan alla oli tumma, sekoittunut peltokerros, jossa oli savea (maanparannussavea?). Peltokerroksessa oli palamattomia luita, lasia, rautaa, fajanssia ja jonkin verran hiiltä. Peltokerros oli melko ohut, 10-15 cm syvyydessä alkoi näkyä pohjamaata. Noin 25 cm syvyydessä erottui auran jälkiä kuopan itäreunassa – ne näyttivät menevän pellon suuntaisesti (kuva 8). Yksi palaneen luun siru löytyi tästä syvyydestä. Kuopasta löytyi palanutta luuta yhteensä neljä kappaletta (KM 38264: 9). Yhdessä palaneessa luussa on nivelpintaa. Kuopasta löytyi myös yksi pieni kvartsi-iskos (KM 38264: 2).

Kuva 8. Koekuoppa 6, noin 25 cm syvyydessä. Kuvaussuunta NE.

Kuopan itäpäässä oli kymmenkunta senttiä täytehiekkää ja 15-25 cm sekoittunutta peltokerrosta (kuva 9). Länsipäädyssä oli tummempi ja löyhempi tumma alue kuin muualla (kuvat 8 ja 10). Tumma alue kulmassa oli selvärajainen (30 x 45 cm, jatkuen profiiliin), osin löyhää maata, osin kivistä ja kovempaa maata. Tumma maa jatkui syvälle. Kuopanne oli resentti, sillä vielä yli 30 cm syvyydestä löytyi mm. uusia rautanauvoja ja tasolasia. Tumman kuopan pohjalta, noin 50 cm syvyydestä löytyi rautanauula, tasolasin pala ja palaneen luun pala (KM 38264: 9) muutaman neliösentin alueelta. Tumman kuopan alta löytyi vielä tummaa, kovaa maata, läpimitaltaan noin 15 cm oleva ”paalunjälki”. Tästä löytyi palaneen saven/tiilen pala ja rautanauula. ”Paalunjälki” loppui vihdoinkin noin 58 cm syvyydessä.

Resentit löydöt: palamatonta luuta 9 kpl, 19,7 g; tasolasia ja astialasia 33 kpl, 86,1 g; fajanssia 34 kpl, 82,8 g; rautanauvoja 10 kpl, 39,3 g; rautaesineitä 3 kpl, 80,5 g; tiiltä 44 kpl, 94,9 g; liitupiipun osia 3 kpl, 1,0 g.

Kuva 9. Koekuoppa 6. Kuvaussuunta NW.

Kuva 10. Koekuoppa 6. Kuvaussuunta SE.

Koekuoppa 7, kaivinkoneella kaivettu noin 50 x 170 cm

Turvekerros 5 cm

Vaalea täytemaahiekka 8-10 cm

Vanha peltokerros 8-10 cm

Kaivinkone poisti koekuopasta turpeen ja täytemaahiekkaa. Kuoppa kaivettiin loppuun lastalla. Peltomultakerros oli hyvin ohut, vain 8-10 cm. Tästä löytyi yksi kvartsi-iskos (KM 38264: 3) ja yhdeksän kappaletta palanutta luuta (KM 38264: 10). Hiiltä oli hyvin vähän. Ohuehkon peltokerroksen alla oli punertava, hiekkainen pohjamaa. Lapionpistoilla tarkastettuna punertava hiekka jatkui ainakin 50-60 cm syvyyteen.

Resentit löydöt: palamatonta luuta 9 kpl, 6,6 g; tasolasia ja astialasia 18 kpl, 24,9 g; fajanssia 20 kpl, 45,4 g; rautanauvoja 5 kpl, 13,8 g; rautaesineitä 5 kpl, 163,5 g; tiiltä 5 kpl, 4,5 g.

Kuva 11. Koekuoppa 7, pohja. Kuvaussuunta ENE.

Koekuoppa 8, 60 x 50 cm

Turvekerros 5 cm

Vaalea täytemaahiekka 15-20 cm (myös hiekkalaatikkohiekkaa)

Vanha peltokerros 8-15 cm

Täytemaahiekan alla ohuehko peltokerros, jossa oli pikkukiviä melkoisesti. Peltokerroksen alla oleva pohjamaa oli silttistä hiekkaa. Kuopasta tuli esiin vain resenttejä löytöjä.

Resentit löydöt: palamaton luu 1 kpl, 0,2 g; astialasia 2 kpl, 1,2 g; fajanssia 6 kpl, 1,9 g; tiiltä 2 kpl, 0,8 g.

Kuva 12. Koekuoppa 8. Kuvaussuunta NW.

Koekuoppa 9, 50 x 50 cm

Turvekerros 5 cm

Vaalea täytemaahiekka 8-9 cm

Vanha peltokerros 13-16 cm

Peltokerroksessa oli pieniä kiviä ja maa oli melko tiivistä. Tästä löytyi palaneen luun pala, mahdollisesti osa kalloa (KM 38264: 11).

Resentit löydöt: palamatonta luuta 2 kpl, 5,8 g; tasolasia ja astialasia 4 kpl, 76,6 g; fajanssia 2 kpl, 1,9 g; rautanauvoja 2 kpl, 14,1 g; rautaesineitä 2 kpl, 23,9 g; tiiltä 1 kpl, 2,2 g.

Kuva 13. Koekuoppa 9. kuvaussuunta W.

Koekuoppa 10, 50 x 50 cm

Turvekerros 5 cm

Vaalea täytemaahiekka 8-12 cm

Vanha peltokerros 15 cm

Peltokerroksesta löytyi yhden kvartsi-iskoksen (KM 38264: 4) lisäksi vain resenttejä löytöjä, mm. muovinappi. Peltokerroksessa oli vähän hiiltä ja kerroksen alla oli sorainen pohjahiekka.

Resentit löydöt: palamatonta luuta 4 kpl, 1,1 g; tasolasia ja astialasia 10 kpl, 17,0 g; fajanssia 7 kpl, 8,8 g; rautanaula 1 kpl, 7,1 kpl; rautaesineitä 3 kpl, 4,1 g; tiiltä 7 kpl, 4,9 g.

Kuva 14. Koekuoppa 10. Kuvaussuunta NW.

Koekuoppa 11, 60 x 60 cm

Turvekerros 5 cm

Vaalea täytemaahiekka 10-15 cm

Vanha peltokerros 15-20 cm

Koekuoppa 11 tehtiin eri paikkaan kuin muut kuopat – tutkittavan alueen kaakkoiskulmaan. Tampereen kaupungin mittamies Timo Piili kertoi, että oli ollut mukana 1990-luvun puolivälissä tekemässä leikkipuistoa. Hän kertoi, että alueella oli ollut tuolloin kivikasa/röykkiö, joka oli kaivettu pois. Tämän

johdosta oli tehty puistoon uusi kiveys (kartassa 2 alueiden A ja C välissä oleva pyöreä kiveys, kuva 15). Kiveys tehtiin kuitenkin eri kohtaan, kuin vanha kiveys. Katselimme Timo Piilin ja kollegansa Jyrki Palon kanssa vanhoja ilmakuvia. Vuosien 1946 ja 1956 kuvissa näkyi peltoalueen pohjoisosassa kaksi kiinnostavaa pyöreää aluetta (mahdollisesti röykkiöitä?). Piili ja Palo merkkasivat pisteet meille maastoon. Toiseen pisteeseen tehtiin koekuoppa 11.

Kuva 15. Kuvan vasemmassa laidassa 1990-luvulla tehty kiveys. Taustalla alue C. Kuvaussuunta SW.

Koekuoppa 11 oli hyvin samanlainen, kuin muutkin kuopat. Turpeen ja täytehiekkan alla oleva peltokerros oli 15- 20 cm paksu. Siinä oli pieniä kiviä melko paljon ja hiiltä vähän. Löytönä tuli esiin pari kappaletta palanutta luuta (KM 38263:12). Peltomullan alla oli muutama sentti karkeaa hiekkaa ja sen alla likaista savea 3-5 cm. Pohjalla oli puhdasta savea, johon tehtiin lapion pisto noin 40 cm syvyyteen. Kuopan alueella ei ollut merkkejä röykkiökiveyksestä. Kuopassa esiintyi savea, toisin kuin muissa koekuopissa.

Resentit löydöt: palamatonta luuta 11 kpl, 8,1 g; tasolasia ja astialasia 30 kpl, 52,2 g; fajanssia 12 kpl, 17,2 g; rautanauvoja 7 kpl, 47,2 g; rautaesineitä 2 kpl, 35,5 g; tiiltä 9 kpl, 15,2 g.

Kuva 16. Koekuoppa 11. Kuvaussuunta NW.

3.2. Alue B

Alue B sijaitsi leikkivälinealueen pohjoisreunalla, suurehkojen haapojen alla. Tältä alueelta vain poistettiin vanhat leikkivälineet. Leikkivälineet olivat perustettu hyvin matalaan, alle 50 cm, ja ne oli saatu poistettua siististi nostamalla. Paikalle jäi melko tasainen, täytemaahiekkainen alue (kuva 17). Alueelle ei tehty koekuoppia.

Kuva 17. Alue B leikkivälineiden poiston jälkeen. Kuvaussuunta SE.

3.3. Alue C

Alue C sijaitsi leikkivälialueen itäreunalla. Täältä poistettiin keinu ja sen betoninen perusta. Lisäksi alueelta siirrettiin tasapainoilulauta alueelle A. Keinun perustana oli betoninen rengas, joka kaivettiin kaivinkoneella ylös. Betonirenkaan kohdalla oli karkeaa soraa täyttömaana. Kaivannon reunassa näkyi noin 5 cm kerros täyttöhiekkaa ja sen alla noin 20 cm tummaa peltomaata (kuva 18). Tästä ei tullut esiin kivikautisia löytöjä. Peltokerroksessa näkyi olevan joitakin resentejä fajanssin palasia. Betonirenkaan poiston jälkeen alue tasattiin ja sitä ei enää kaiveltu. Alueelle ei tehty koekuoppia.

Kuva 18. Alue C, keinun betonirenkas poistettuna. Kuvaussuunta W.

4. Loppupäätelmät

Tutkimusalueella oli ohuen turvekerroksen alla kauttaaltaan täytemaahiekkaa noin 10 cm. Hiekan alla oli vanha peltokerros, jossa oli joitakin kivikautisia löytöjä ja runsaasti resentejä löytöjä. Pellonmuokkauksen ja lannoituksen yhteydessä pellolle on ajautunut rikkinäisiä astioita, pullon paloja ja muuta roskaa. Peltokerroksessa oli myös muovisia esineen palasia. Peltokerroksen alla oli puhdas, hiekkainen pohjamaa.

Alue on ollut voimakkaan pellonmuokkauksen kohteena vuosikymmenten (jopa vuosisatojen) ajan. Pelto on ollut maanviljelykäytössä ainakin 1960-luvulle asti, tästä kertovat ilmakuvat ja runsaat reserit löydöt, mm. muoviroskat.

Kivikautisen asutuksen merkkejä – palaneita luita ja iskoksia – tuli esiin lähes jokaisesta koekuopasta. Ainoastaan koekuopista 5 ja 8 ei tullut kivikautisia löytöjä esiin. Ohuen peltokerroksen alta ei löytynyt kivikautisia kulttuurikerroksia tai rakennelmia. Muutamat syvemmät tumman maan kuopat osoittautuivat moderneiksi paalunjäljiksi tai vastaaviksi, kuten koekuopassa 6.

Kivikautisen asuinpaikan merkit Pättiniemenpuiston alueella olivat sen verran vähäisiä, että uusien leikkivälineiden pystytys voitiin suorittaa arkeologisten tutkimusten jälkeen. Leikkivälineiden pystytyksen lisäksi puistoon asennettiin uudet valaisinpylväät ja istutettiin uusia pensaita vanhojen tilalle. Valaisinpylväät ja maan alla kulkeva sähkökaapeli tulivat samaan kohtaan kuin ennenkin. Pylväiden paikat eivät kuitenkaan tulleet aivan samoille kohdille kuin vanhat pylväät. Uudet pensaat laitettiin vanhojen tilalle. Vanhojen istutusten multaleveys oli noin metri ja syvyys noin 60 cm. Lisäksi istutusten reunoilla oli karkeata soraa. Näille alueille ei kannattanut tehdä koekuoppia ja valaisinpylväiden ja istutusten laitolle ei ollut mitään esteitä.

Alueella sijainnut, 1990-luvulla rakennettu pyöreä kivilatomus poistettiin puistosuunnitelman mukaan.

Koekuopin tutkituissa kohdissa ei todettu enää ehjää kiinteää muinaisjäännöstä. Muilta osin asuinpaikan aluetta ei tutkittu, eikä muinaisjäännöksen säilyneisyyttä ole riittävästi selvitetty. Koekaivauksin tutkittuja kohtia lukuun ottamatta muinaisjäännös kuuluu rauhoitusluokkaa 2.

Tampereella 13.9.2010

Ulla Tupala

Lähteet

Adel, Vadim 2008. Ylä- ja Ala-Pispalan sekä Tahmelan arkeologinen inventointi 2008. Pirkanmaan maakuntamuseo, kulttuuriympäristöyksikkö.

Lähdesmäki, Ulla & Palokoski, Marita (toim.) 2005. *Pirkanmaan kiinteät muinaisjäännökset II*. Tampere, Pirkanmaan maakuntamuseo/Pirkanmaan liitto. Tampereen museon julkaisuja 86.

Salo, Unto 1988. Tampereen esihistoria. *Tampereen historia I*. Tampereen kaupunki.

Tampere, Pispä. Arkeologinen valvonta ja koekaivaus, 2010. Luettelo mustavalkonegatiiveistä (145936:1-36)

Negatiivit on luetteloitu Museoviraston arkeologian osaston kokoelmiin. Kuvaajana Ulla Tupala.

Neg. nro	Kuvan aihe	Kuvaussuunta	Pvm.
145936:1	Leikkipuistoalue ennen leikkivälineiden poistoa	S	14.5.2010
145936:2	Leikkipuistoalue ennen leikkivälineiden poistoa	S	14.5.2010
145936:3	Leikkipuistoalue ennen leikkivälineiden poistoa	SW	14.5.2010
145936:4	Leikkipuistoalue ennen leikkivälineiden poistoa	SW	14.5.2010
145936:5	Leikkipuistoalue ennen leikkivälineiden poistoa	SE	14.5.2010
145936:6	Leikkipuistoalue ennen leikkivälineiden poistoa	SE	14.5.2010
145936:7	Leikkipuistoalue ennen leikkivälineiden poistoa	SE	14.5.2010
145936:8	Leikkipuistoalue ennen leikkivälineiden poistoa	SW	14.5.2010
145936:9	Leikkipuistoalue ennen leikkivälineiden poistoa	SE	14.5.2010
145936:10	Koekuoppa 2, syvyys noin 10 cm	SSW	14.5.2010
145936:11	Koekuoppa 2, syvyys noin 10 cm	SSW	14.5.2010
145936:12	Alue A leikkivälineiden poiston jälkeen	S	17.5.2010
145936:13	Alue B leikkivälineiden poiston jälkeen	SE	17.5.2010
145936:14	Alue B leikkivälineiden poiston jälkeen	SW	17.5.2010
145936:15	Alue C keinun perustuksena olleen betonirenkaan poiston jälkeen	W	17.5.2010
145936:16	Koekuoppa 3 (puun istutuskuoppa)	N	17.5.2010
145936:17	Koekuoppa 3 (puun istutuskuoppa)	S	17.5.2010
145936:18	Koekuoppa 3 (puun istutuskuoppa)	W	17.5.2010

Neg. nro	Kuvan aihe	Kuvaussuunta	Pvm.
145936:19	Alue A, koekuoppa 4	S	17.5.2010
145936:20	Alue A, koekuoppa 4	W	17.5.2010
145936:21	Alue A, koekuoppa 4	N	17.5.2010
145936:22	Koekuoppa 1	E	17.5.2010
145936:23	Koekuoppa 2	E	17.5.2010
145936:24	Koekuoppa 2	N	17.5.2010
145936:25	Koekuoppa 6	NE	17.5.2010
145936:26	Historiallisen rakennuksen jäänteet	S	18.5.2010
145936:27	Historiallisen rakennuksen jäänteet	W	18.5.2010
145936:28	Rakennuksen itäpäädyn kiuas	S	18.5.2010
145936:29	Rakennuksen länsipäädyn kiuas	S	18.5.2010
145936:30	Koekuoppa 7	ENE	18.5.2010
145936:31	Tutkittu alue A	E	20.5.2010
145936:32	Tutkittua alue A	E	20.5.2010
145936:33	Alue B ja historiallisen rakennuksen alue	SE	20.5.2010
145936:34	Koekuoppa 11	NW	20.5.2010
145936:35	Koekuoppa 11	NW	20.5.2010
145936:36	Koekuoppa 11	W	20.5.2010

2010

KM 38264 TAMPERE, PISPA/PÄTTINIEMENPUISTO

KM 38264

Kivikautisia asuinpaikkalöytöjä, jotka tulivat esiin Ulla Tupalan arkeologisen valvonnan ja koekuopituksen yhteydessä 14.-20.5.2010 Tampereen Pispän kivikautisella asuinpaikalla Pättiniemenpuistossa.

Aiemmat löydöt: KM 2147:8, HM 160, HM 569:10-11, KM 11971: 1-2, KM 18812:1-5

Ks. Ulla Tupalan kertomus arkeologian osaston topografisessa arkistossa.

Diar. 7.6.2010

Luetteloinut Ulla Tupala

1. <u>Kivilaji-iskos</u> , 1 kpl	4,3 g
1,9 x 2,4 cm	
Koekuoppa 2	
2. <u>Kvartsi-iskos</u> , 1 kpl	0,7 g
Koekuoppa 6	
3. <u>Kvartsi-iskos</u> , 1 kpl	0,3 g
Koekuoppa 7	
4. <u>Kvartsi-iskos</u> , 1 kpl	0,5 g
Koekuoppa 10	
5. <u>Palanutta luuta</u> , 2 kpl	0,7 g
Koekuoppa 1	
6. <u>Palanutta luuta</u> , 2 kpl	0.1 g
Koekuoppa 2	
7. <u>Palanutta luuta</u> , 2 kpl	0,4 g
Koekuoppa 3	

2010

KM 38264 TAMPERE, PISPA/PÄTTINIEMENPUISTO

KM 38264

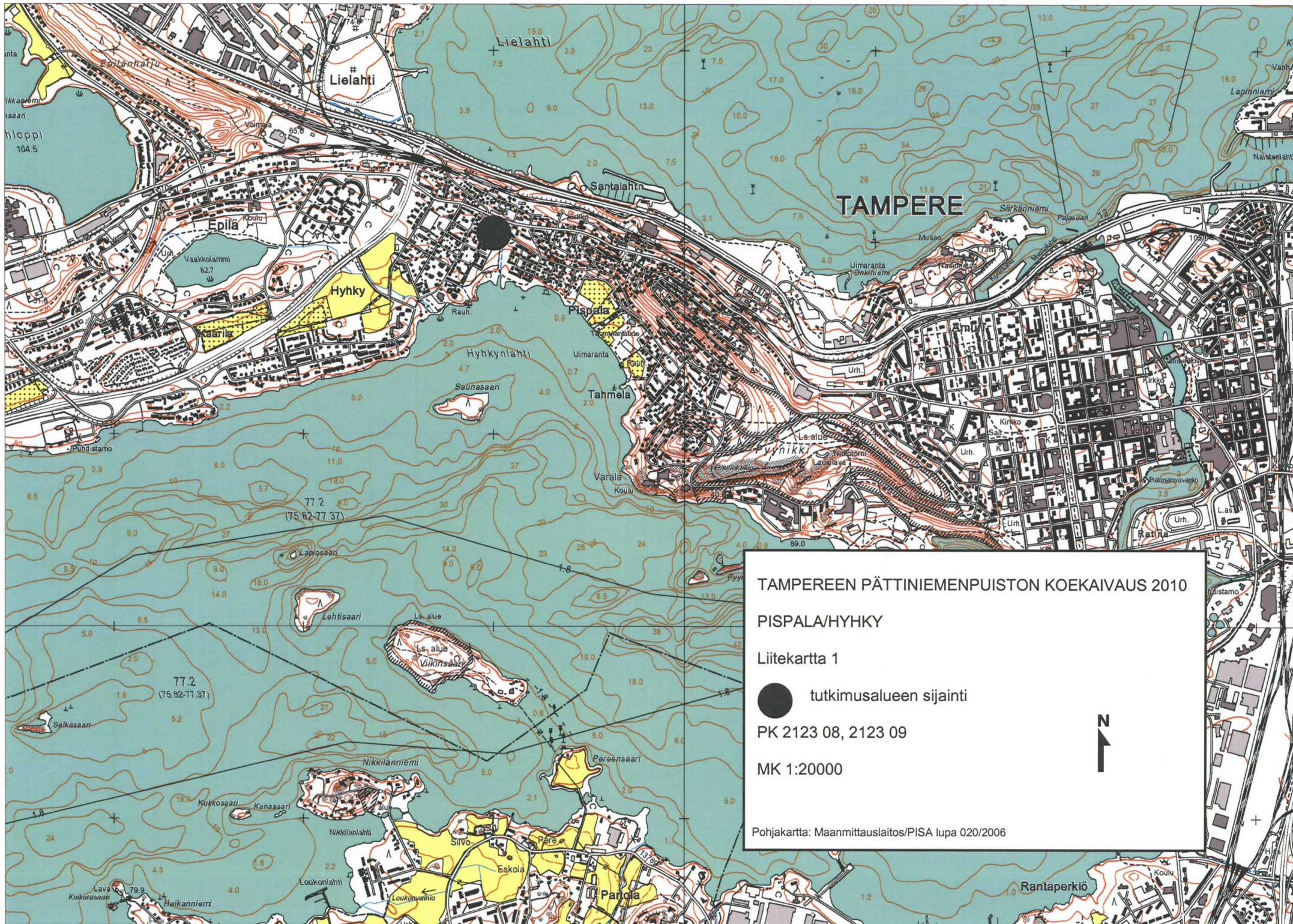
8. <u>Palanutta luuta</u>, 1 kpl	0,1 g
Koekuoppa 4	
9. <u>Palanutta luuta</u>, 4 kpl	0,8 g
Yhdessä palassa nivelpintaa	
Koekuoppa 6	
10. <u>Palanutta luuta</u>, 9 kpl	1,2 g
Koekuoppa 7	
11. <u>Palanutta luuta</u>, 1 kpl	1,1 g
Koekuoppa 9	
12. <u>Palanutta luuta</u>, 2 kpl	0,2 g
Koekuoppa 11	
13. <u>Kuonaa (esineen katkelma?)</u>, 1 kpl	0,9 g
Koekuoppa 2	
14. <u>Kuonaa</u>, 1 kpl	7,8 g
Koekuoppa 2	
15. <u>Hiilinäyte</u>	< 1 g
Koekuoppa 2	

Löydöt ovat Pispän kivikautiselta asuinpaikalta Tampereen Hyhkyn Pättiniemenpuistosta. Löydöt tulivat esiin arkeologisessa valvonnassa ja koekuopituksessa, kun Pättiniemenpuiston leikkivälineitä uudistettiin kesällä 2010.

Peruskartta 2123 09 TAMPERE

x=6822 041 y=2483 996 z=90-95 m mpy

TAMPEREEN PÄTTINIEMENPUISTON KOEKAIVAUS 2010

PISPALA/HYHKY

Liitekarta 1

● tutkimusalueen sijainti

PK 2123 08, 2123 09

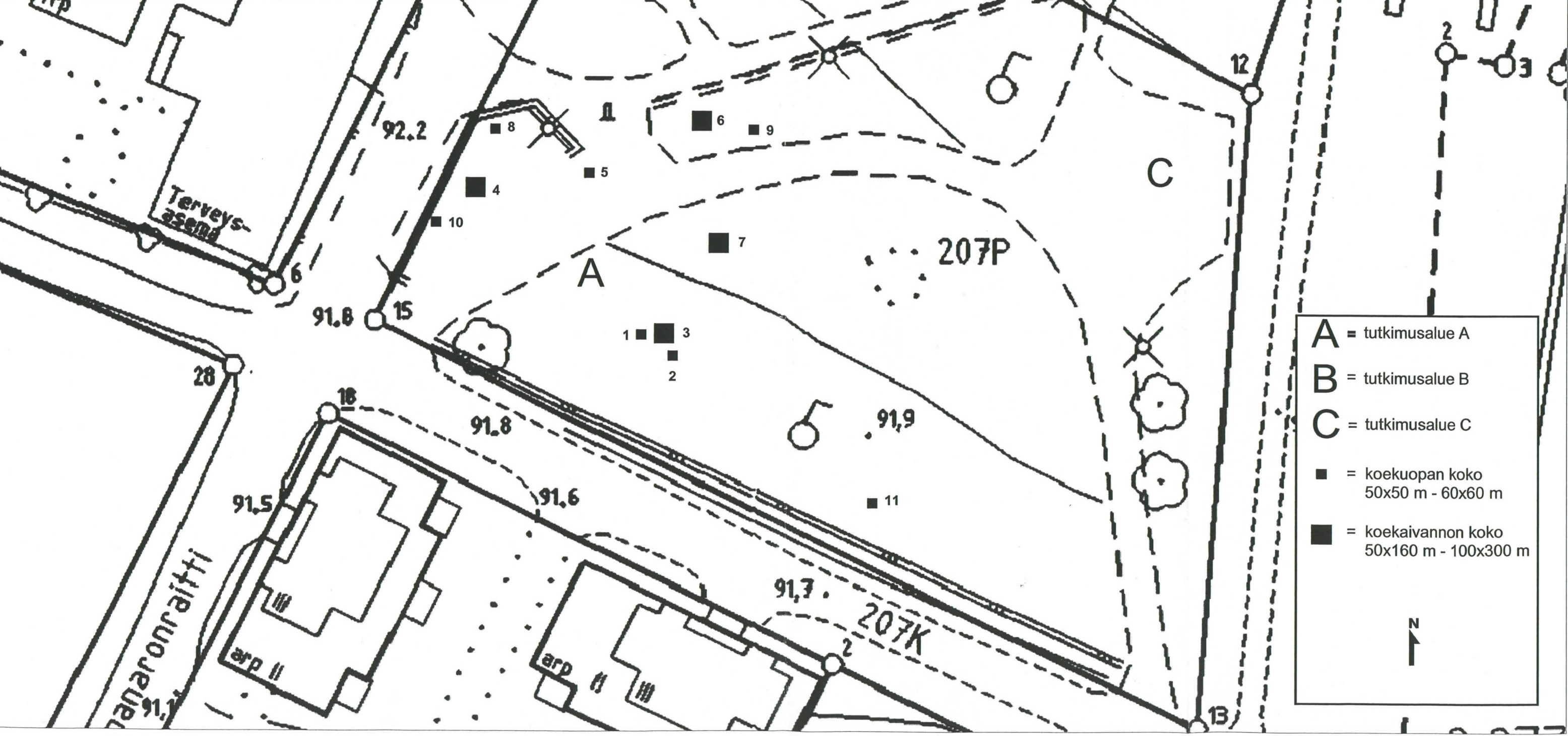
MK 1:20000

Pohjakartta: Maanmittauslaitos/PISA lupa 020/2006

Tampere Pättiniemenpuisto Pispa 2010	Koekuoppien sijainti tutkimusalueella
Ulla Tupala	0 _____ 10 m
piirt. Heta Lähdesmäki	Pirkanmaan maakuntamuseo Tampere Kartta 2

A = tutkimusalue A
B = tutkimusalue B
C = tutkimusalue C

■ = koekuopan koko
50x50 m - 60x60 m

■ = koekaivannon koko
50x160 m - 100x300 m

N

Ilmakuva vuodelta 1946. Oikealla näkyy 1930-luvulla rakennettu uittotunneli. Uittotunnelin vasemmalle puolelle sijoittuva kivikautinen asuinpaikka sekä Pättiniemenpuiston alue ovat maanviljelykäytössä. Uittotunnelin oikealla puolella kuvan oikeassa yläreunassa näkyy Pispas talo. Tampereen kaupunki. Intranet – paikkatietoja.

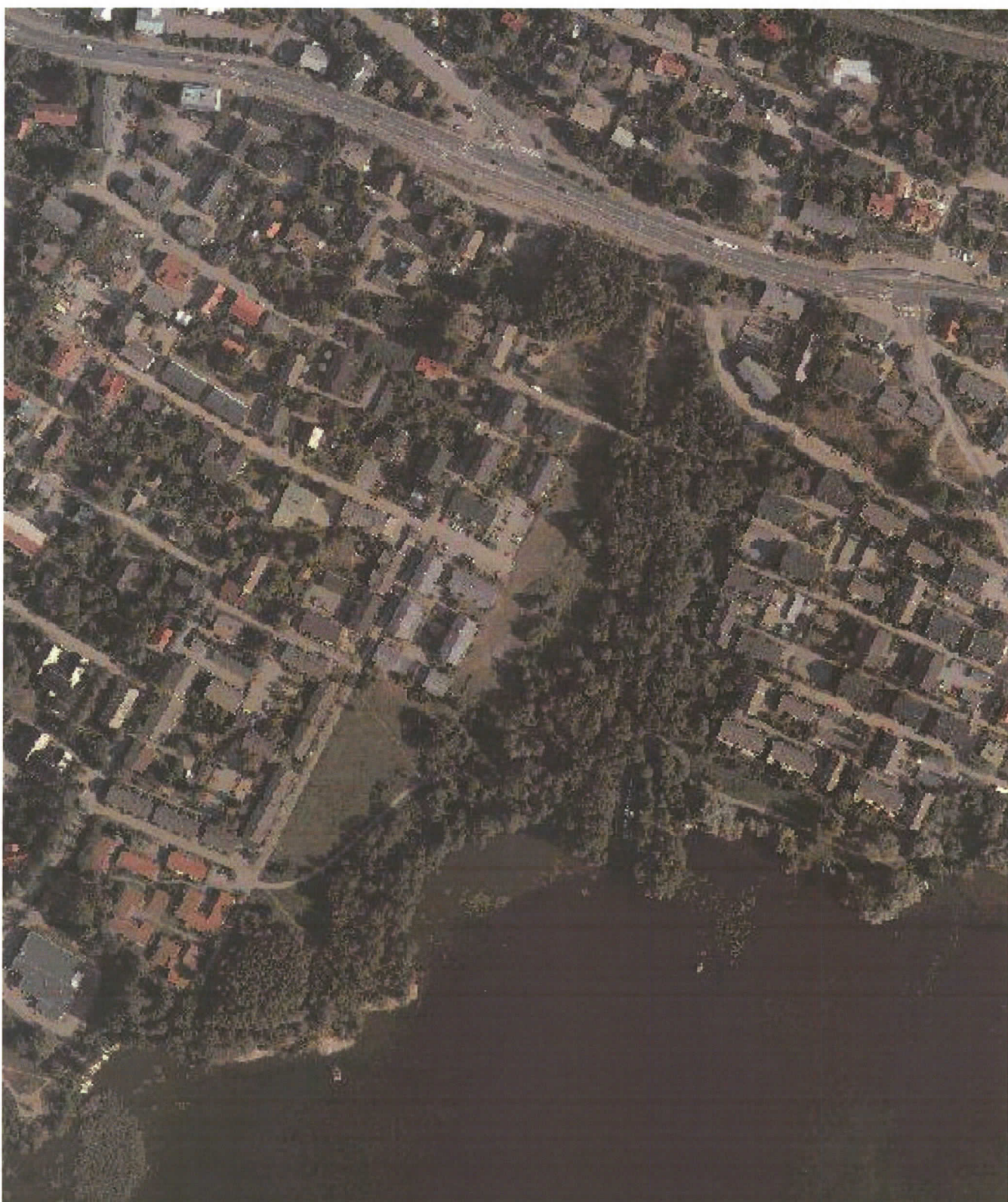
Ilmakuva vuodelta 1966. Pättiniemenpuiston alue on edelleen maanviljelykäytössä.
Tampereen kaupunki. Intranet – paikkatietoja.

Ilmakuva vuodelta 1995. Tampereen kaupunki. Intranet – paikkatietoja.

Ilmakuva vuodelta 2006. Tampereen kaupunki. Intranet – paikkatietoja.